

انصارالدين انصارى

آينه پژوهش ۱۹۹
سال سی و چهارم، شماره اول،
فروردین و اردیبهشت ۱۴۰۲

درگذشتگان

۳۲۵-۳۴۰

آیت الله طاهری

آیت الله آقای حاج شیخ حبیب الله طاهری مازندرانی یکی از فضیله‌های حوزه علمیه قم بود.

فقید سعید در شهریور ۱۳۲۸ ش (ذی القعدة ۱۳۶۸ ق) در روستای «آگرد» از توابع منطقه هزارگریب شهرستان نکا زاده شد. پدرش حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ حسین طاهری از علمای منطقه بود. وی در ۱۳۴۵ به مشهد مقدس رفت و ادبیات را نزد ادیب نیشابوری آموخت و در ۱۳۴۸ به قم آمد و سطوح عالی را از حضرات آیات اعتمادی، نوری، صلواتی و فاضل لنکرانی فراگرفت و پس از آن به دروس فقه و اصول آیات عظام گلپایگانی، آملی، فاضل لنکرانی و مکارم شیرازی و دروس فلسفه و عرفان حضرات آیات جوادی آملی، حسن زاده آملی، انصاری شیرازی و مصباح یزدی حاضر شد و بهره‌های فراوان برگرفت. همچنین در سال ۱۳۶۷ دکترای الهیات خود را از دانشگاه تهران اخذ نمود و در اسفند ۱۳۸۳ نیز موفق به اخذ رتبه دانشیاری از دانشگاه تهران شد. وی سالیان فراوان به تدریس خارج فقه و فلسفه در حوزه و دانشگاه و تبلیغ و تألیف و ساخت چند مسجد و حسینیه، کمک به آب‌رسانی و جاده‌سازی در روستاهای هزارگریب اشتغال داشت. او رئیس دانشکده فقه و فلسفه پردیس قم بود و آثار بسیار در علوم اسلامی از خود برجای نهاد.

آثار (چاپی اش) عبارت‌اند از:

۱. درس‌هایی از علوم قرآنی (۳ ج)
۲. درس‌هایی از کلام جدید (۳ ج)
۳. اخلاق اسلامی
۴. امامت عامه و خاصه
۵. تحقیق پیرامون ولایت فقیه
۶. انقلاب و ریشه‌ها
۷. سیمای آفتاب (درباره امام مهدی)
۸. آداب سیروسلوک
۹. قواعد فقه
۱۰. شرحی بر حقوق مدنی (۵ ج)
۱۱. سیری در مسائل خانواده
۱۲. ۵۰ درس پیرامون عالم پس از مرگ
۱۳. بررسی مبانی فرهنگ غرب و پیامدهای آن
۱۴. مجموعه مقالات فقهی و حقوقی
۱۵. مجموعه مقالات سیاسی

۱۶. مجموعه مقالات اعتقادی

آن مرحوم در ۷۳ سالگی، روز پنجشنبه ۲۵ اسفند ۱۴۰۱ ش (۲۳ شعبان المعظم ۱۴۴۴ ق) درگذشت و پیکرش پس از تشییع و نماز توسط آیت الله سیدهاشم حسینی بوشهری در صحن حرم حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

آیت الله باکویی

آیت الله حاج شیخ زین العابدین باکویی یکی از فضلالی نامی حوزه علمیه قم بود.

آن مرحوم در سال ۱۳۱۹ ش (۱۳۵۹ ق)، در روستای کتیریم - از توابع دودانگه ساری - در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش آیت الله شیخ اسحاق باکویی از علمای مشهور منطقه بود. وی در حدود سال ۱۳۳۵ به قم آمد و ادبیات را نزد شیخ ابوالقاسم نحوی و سطوح را نزد آیات شهید صدوقی، اعتمادی، ستوده، مشکینی و سلطانی طباطبایی آموخت و پس از آن در دروس آیات عظام امام خمینی، گلپایگانی، مرعشی نجفی و داماد شرکت جست و هم‌زمان به تدریس سطوح و تبلیغ پرداخت و یکی از مدرسین مشهور لمعه در حوزه علمیه قم به شمار می‌رفت. در سال ۱۳۶۰ به امامت جمعه فریدونکنار برگزیده شد و تا ۱۳۸۳ در این سمت به خدمات فراوان همانند تأسیس مدرسه علمیه و کتابخانه امام صادق (ع)، مصلی قدس، بیمارستان امام خمینی، هلال احمر و سازمان تبلیغات اسلامی و چند مسجد و مدرسه و تدریس و تألیف و تبلیغ دین توفیق یافت.

آثار (چاپی اش) عبارت‌اند از:

۱. سکوت نخلستان

۲. خورشید غدیر

۳. ظهور نور

۴. محضر امام

۵. عزت و اقتدار

۶. آقای مردم کیست؟

آن مرحوم در ۸۲ سالگی روز شنبه ۲۰ اسفند ۱۴۰۱ ش (۱۸ شعبان المعظم ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز دوشنبه، پس از تشییع و نماز توسط حضرت آیت الله سبحانی در حرم حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

حجت الاسلام واعظ برزانی

حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید حسین واعظ برزانی یکی از فضایل نامی اصفهان بود.

فقید سعید در سال ۱۳۱۹ ش در اصفهان در بیت علم زاده شد. پدرش حجت الاسلام والمسلمین حاج سید محمد صادق برزانی هم از فضایل اصفهان بود. وی در سال ۱۳۳۶ به قم آمد و ادبیات را نزد استاد حاج شیخ رحمت الله فشارکی و سطوح عالیه را نزد آیات اعتمادی، ستوده، فاضل لنکرانی و سلطانی طباطبایی و خارج فقه و اصول را هم نزد آیات عظام امام خمینی، گلپایگانی، اراکی و داماد آموخت و در مباحث فلسفی علامه طباطبایی نیز حاضر شد. در ۱۳۶۰ به امامت جمعه بویین و میان دشت. از توابع اصفهان. برگزیده شد و به خدمات فراوانی مانند تأسیس مساجد در روستاها و احداث مصلی و خانه عالم و صندوق قرض الحسنه و تبلیغ دین توفیق یافت. در ۱۳۷۹ به اصفهان باز آمد و به خطابه و امامت جماعت و تدریس سطوح پرداخت.

وی در ۸۲ سالگی روز سه شنبه ۲۵ بهمن ۱۴۰۱ ش (۲۳ رجب ۱۴۴۴ ق) درگذشت و پیکرش در روز پنجشنبه، پس از نماز حجت الاسلام والمسلمین توسط سید ابوالحسن مهدوی در امامزاده عبدالله برزان به خاک سپرده شد.

دکتر موسوی

دانشمند محترم استاد دکتر سید کمال موسوی، یکی از اساتید برجسته زبان و ادبیات عرب بود.

وی در سال ۱۳۰۵ ش (۱۳۴۵ ق) در اصفهان زاده شد و پس از تحصیل ادبیات و سطوح در مدرسه صدر اصفهان، در ۱۳۲۴ به قم آمد و پس از تحصیل سطوح عالیه نزد امام خمینی (مکاسب) و شیخ عبدالجواد جبل عاملی (کفایه)، در ۱۳۲۸ به دانشکده معقول و منقول دانشگاه تهران وارد شد و به تحصیل نزد اساتید معظم آقایان شیخ حسینعلی راشد، دکتر غلامحسین صدیقی و زین العابدین ذوالمجدین پرداخت و پس از اخذ مدرک دکتری در سال ۱۳۴۷ با رتبه استادیاری و سپس دانشیاری در دانشگاه اصفهان به تدریس اشتغال ورزید. وی از بنیانگذاران رشته زبان و ادبیات عرب در دانشگاه اصفهان بود. او افزون بر تسلط بر زبان روز عربی، در نقد و تحلیل متون کهن ادبیات عربی و فارسی استاد بود. در سال ۱۳۵۹ به سمت سفیر ایران در لبنان منصوب شد و تا سال ۱۳۶۱ به خدمت اشتغال داشت.

آثارش عبارتند از:

۱. دائرة المعارف شيعه (ترجمه جلد اول أعيان الشيعة)

۲. فرهنگ روز عربی - فارسی

۳. نقد و تحليل حول المنجد في الأعلام

۴. مقالات

آن مرحوم در ۹۷ سالگی روز سه شنبه ۱۵ فروردین ۱۴۰۲ ش (۱۳ رمضان ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از نماز توسط حجت الاسلام والمسلمین سیدروح الله اصغری نجفی در باغ رضوان به خاک خفت.

استاد شیخ الاسلامی

مرحوم استاد جعفر شیخ الاسلامی یکی از فعالان قرآنی کشور بود.

وی در ۱۳۳۳ ش در میانه زاده شد و پس از اخذ دیپلم در ۱۳۵۲ وارد دانشکده الهیات دانشگاه فردوسی مشهد شد و از دروس استادان کاظم مدیر شانه چی، سید جواد مصطفوی، محمود مهدوی دامغانی، علی اکبر شهابی، زین الدین جعفر زاهدی، شهید دکتر قاسم صادقی و هادی عالم زاده بهره برد و به اخذ لیسانس نائل آمد و به تدریس اخلاق، معارف، تفسیر و تجوید قرآن در دبیرستان ها و دانشگاه های پیام نور و آزاد اسلامی و مراکز کاردانی فرهنگیان میانه پرداخت و در سال ۱۳۷۹ به عنوان معلم نمونه کشوری و در سال ۱۳۸۷ به عنوان فعال ممتاز قرآنی کشور انتخاب شد.

آثارش عبارت اند از:

۱. گذری بر قرآن

۲. الفبای قرآن

۳. روش تدریس قرآن و آموزش روخوانی و تجوید

۴. قرآن و زندگی

۵. مثل های زیبای قرآن

۶. در گلستان قرآن

۷. آشنایی با سوره های قرآن

۸. فرهنگ واژه های قرآن

۹. حیوانات در قرآن

۱۰. آیه الکرسی بلندترین قله قرآن

۱۱. سیمای نماز در قرآن

۱۲. زکات در قرآن
۱۳. مهدی، نور پنهان در افق قرآن
۱۴. نماز و قرآن از دیدگاه امام علی (ع)
۱۵. شرحی بر سوره های کوثر، نصر، اخلاص، فلق و ناس
۱۶. رد پای نور
۱۷. نور زندگی
۱۸. دروازه های سپیدی
۱۹. دوستی در کلام امیر مؤمنان (ع)
۲۰. یک سبد فرصت: ارزش فرصت ها و شیوه استفاده از آن

آن مرحوم در ۶۸ سالگی روز جمعه ۴ فروردین ۱۴۰۲ ش (۲ رمضان ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از تشییع و نماز توسط حجت الاسلام والمسلمین شیخ عبدالله محمدی در گلزار مؤمنین به خاک خفت.

حجت الاسلام جعفری زنجانى

حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید حسین جعفری زنجانى، از فضلا و محققین حوزه علمیه قم بود.

فقید سعید در سال ۱۳۳۳ ش (۱۳۷۳ ق) در زنجان در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش آیت الله حاج سید محمد موسوی زنجانى بود. وی پس از فراگیری ادبیات و سطوح نزد آیات شیخ محمد تقی خاتمی، شیخ ابوالفضل سلیمی و شیخ ابراهیم کریمی اصل به قم آمد و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات پایانی، ربانی املشی، صانعی، موسوی تبریزی و فلسفه را هم نزد آیات ابراهیم امینی (نهایة الحکمة) و انصاری شیرازی (شرح منظومه) به پایان برد و در درس خارج آیت الله فاضل لنکرانی حاضر شد و بهره های فراوان برد. در حدود سال ۱۳۶۲ به خدمت در دستگاه قضا پرداخت و در سالیان اخیر در دیوان عالی کشور و هم زمان به تبلیغ و خطابه و تحقیق اشتغال داشت.

آثارش عبارت اند از:

۱. تحقیق: لب اللباب (قطب راوندی)
۲. تحقیق: عیون المعجزات (حسین بن عبدالوهاب)
۳. تحقیق: مجمع النورین (ملا ابوالحسن مرندی)
۴. تحقیق: ذخائر الامامة (شیخ فیاض زنجانى)

۵. تحقیق: الفهرست لمشاهیر و علماء زنجان (شیخ موسی زنجانی)

۶. تحقیق: کلثوم ننه (آقاجمال خوانساری)

۷. محبت نامه. ترجمه رساله فی المحبه (شیخ عبدالصمد همدانی)

آن مرحوم بر اثر بیماری سرطان در ۶۹ سالگی روز یکشنبه ۱۳ فروردین ۱۴۰۲ ش (۱۱ رمضان ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز دوشنبه پس از نماز توسط حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ فتاح باباخانی در بهشت معصومه به خاک سپرده شد.

استاد انوار

استاد سید عبدالله انوار یکی از فهرست نگاران و نسخه شناسان نامی کشور و از محققان متون کهن بود.

آن مرحوم در فروردین ۱۳۰۳ ش (۱۶ شعبان ۱۳۴۲ ق) در تهران در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش حجت الاسلام والمسلمین سید یعقوب اردکانی شیرازی، معروف به انوار (م ۱۳۷۱ ق). از نوادگان محدث بزرگ علامه سید نعمت الله جزایری و ازوعاظ و رجال پارلمانی مشروطیت و از شاگردان آیت الله حاج شیخ عبدالنبی نوری و میرزا ابوطالب زنجانی و میرزاهاشم اشکوری و میرزا حسن کرمانشاهی. وی پس از اخذ دیپلم و فراگیری ادبیات عرب، به دانشکده حقوق رفت و از دروس دکتر موسی عمید بهره مند شد و در ۱۳۲۴ با نگارش ترجمه و شرح معالم الاصول به دریافت لیسانس نائل شد و زبان انگلیسی و فرانسه را هم آموخت. پس از آن شرح منظومه و اسفار را نزد استاد شهید مرتضی مطهری و کفایه را نزد دکتر ابوالقاسم گرگی و هندسه و ریاضیات را نزد مرحوم مهندس محمد بهجت آموخت و به تدریس زبان انگلیسی و فرانسه در دبیرستان ها پرداخت. در سال ۱۳۳۸ ریاست بخش مخطوطات کتابخانه ملی را بر عهده گرفت و از آن پس تألیفات و خدمات علمی و فرهنگی اش اوج گرفت و به دعوت مرحوم دکتر محمد معین به سازمان لغت نامه دهخدا رفت و در تألیف بخشی از لغت نامه با وی به همکاری پرداخت. در سال ۱۳۵۹ بازنشسته شد و یکسره به کار تألیف و تحقیق و تصحیح متون و تدریس فقه، اصول، فلسفه، هندسه و ریاضیات و شرکت در کنگره های داخلی و خارجی و سخنرانی و ارائه مقالات پرداخت و آثار بسیار پدید آورد که معروف ترین آن ترجمه شفا (در ۲۲ ج) است. وی استادی بزرگ در علوم فلسفه، تاریخ، ادبیات، ریاضی، موسیقی و تهران شناسی بود که ماندش دیگر یافت نمی شود.

صدیق گرامی استاد ابوالفضل حافظیان می نویسد:

«استاد سید عبدالله انوار از پیشکسوتان فهرست نگاری هم از میان ما رفت. نام او در کنار

نام کتابخانه ملی و مخطوطات و فهرس آنجا ماندگار شد. دستی در تصحیح متون هم داشت و گام‌هایی در آموزش فهرست‌نگاری و روش تصحیح متون و متن‌خوانی به میراث‌پژوهان برداشت. مصاحبه مفصلی با استاد احمد منزوی انجام داد که این کارش از روی تواضع و قدرشناسی بود و برایم خیلی آموزنده بود. او سنش از استاد منزوی بیشتر بود، نشست با همکار و معاصر خود مصاحبه مفصلی کرد تا او از کارهای خود بگوید، حجاب معاصرت او را مغرور نساخت، تلاش کرد تا منزلت استاد منزوی افزون شود. در جلسه‌ای به فهرسی که برای مخطوطات کتابخانه ملی نوشته بود، ان قلت طلبگی مطرح کردم، آن هم به خاطر این بود که ایشان فهرس استاد دانش‌پژوه را به نقد کشید و من گفتم فهرس شما نیز در معرفی نسخه‌ها اطلاعات کافی در بخش‌های کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی به دست نمی‌دهد. در پاسخ گفت: زمانی که در کتابخانه ملی مشغول به کار بودم، برای هر نسخه گزارش مفصلی می‌نوشتیم؛ ولی مدیران کتابخانه مطالب را مختصر می‌کردند و اجازه نمی‌دادند آنچه تحقیق کردم و نوشتم تماما چاپ شود. و دیگر اینکه روش خود را در فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی توضیح دادند که فهرست‌نگار باید تا می‌شود اطلاعات را از درون نسخه و بدون مراجعه به منابع دیگر کشف نماید که البته این کمترین این روش را کافی برای وصول به مقصود نمی‌داند.

در فلسفه از درس استاد شهید آیت‌الله مطهری (ره) استفاده نموده و بخش‌هایی از درس‌های طلبگی در فقه و اصول را هم آموخته بود. از منطق و ریاضیات و موسیقی هم بهره‌هایی داشت. تهران‌شناس برجسته‌ای بود. کتاب بسیار داشت و کتاب دوست و کتابخوان قهار بود. از هر چمن‌گلی برچید و خرمنی از دانش‌های گوناگون فراهم آورد. در حاشیه کتاب‌ها نظریات خود را می‌نوشت. مجرد زندگی کرد و در عین حال متمول و صاحب املاک بود. ثروت علمی او بیش از اینها بود. اشراف‌زاده بود؛ ولی نزدیکانش در رفتار او روحیه درویشی می‌دیدند. منزلش مجمع دانشمندان و دانش‌پژوهان بود و در محضر او مباحثات علمی دایما جریان داشت. شنیدم در این اواخر خانه بزرگ و گران‌قیمت خود را به فرزند یکی از دوستانش بخشید.

همواره مدیران و کارگزاران کتابخانه ملی، در دولت‌های مختلف، برایش احترام قایل بودند و با او در ارتباط بودند و مشورت می‌کردند و رهنمود می‌گرفتند. سبک پسندیده‌ای که بیشتر در ممالک غربی رایج است که دانشمندان خود را تا آخرین لحظات رها نمی‌کنند بلکه قدر می‌نهند و بر صدر می‌نشانند.

یکی از جلسات همایش تجلیل از حامیان نسخ خطی به ایشان اختصاص یافت و خانم دکتر فریبا افکاری دفتر هشتم حدیث عشق را برای ایشان تدوین نمود. انجمن مفاخر فرهنگی هم کتابی درباره

ایشان منتشر ساخت. علی دهباشی هم در یک شب از «شب های بخارا» دوستان استاد را گرد آورد تا از کارنامه علمی او سخن بگویند و از او قدردانی کنند.

عمر طولانی و تمکن مالی زندگی بی دردسر و شیرینی برایش رقم زد تا بتواند به عشقش که کتاب و مطالعه و تحقیق بود بپردازد. ممکن بود دیگران با این میزان ثروت به عیش و نوش بپردازند و دست از تحقیق بشویند؛ ولی استاد انوار وقت خود را صرف کار دل کرد و نه کار گل. نکات آموزنده دیگری در زندگی او می توان یافت که شاگردان و معاصرانش بیان خواهند کرد. امید که آثار علمی غیرمطبوع استاد به دست صاحبان همت زودتر چاپ شود و در اختیار محققان قرار گیرد.

کتابخانه نفیس استاد گنجینه ای است که شایسته است به کتابخانه ملی منتقل شود و در سالی به نام ایشان در دسترس دانش پژوهان قرار گیرد و بدین وسیله کتابخانه نامرتبش نظم و ترتیبی بیابد؛ چراکه کتابخانه اهل تحقیق معمولاً نامرتب است و آنها که مطالعه نمی کنند و پژوهشی ندارند، نوعاً کتابخانه های شیک و منظمی دارند!.

آثار (چاپی اش) عبارت اند از:

۱. فهرست نسخ خطی کتابخانه ملی ایران (۱۰ ج)
۲. تصحیح: اساس الاقتباس (خواجه نصیرالدین طوسی)
۳. تعلیقه بر: اساس الاقتباس
۴. ترجمه و تعلیق بر: شفا (بخش ریاضیات)
۵. ترجمه شفا (بخش موسیقی)
۶. تدوین حروف «خ»، و «ک» از مجلدات لغت نامه دهخدا
۷. تصحیح: جهانگشای نادری (میرزامهدی استرآبادی)
۸. مقالات (۳۱ مقاله)
۹. مصاحبه ها (۱۲ گفتگو)
۱۰. تحشیه و تعلیقه بر ده ها کتاب تاریخی، ادبی و عرفانی، فقهی و اصولی، منطقی و فلسفی، ریاضی و هندسه و موسیقی.

وی در ۹۸ سالگی، در روز پنجشنبه ۱۸ اسفند ۱۴۰۱ ش (۱۶ شعبان ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در قبرستان ابن بابویه به خاک سپرده شد.

دکتر جعفری لنگرودی

دانشمند بزرگ دکتر محمدجعفر جعفری لنگرودی یکی از مشاهیر علم حقوق و فقه ایران به شمار

می‌رفت.

فقید سعید در روز شنبه ۲۴ فروردین ۱۳۰۲ ش (۲۷ شعبان ۱۳۴۱ ق) در لنگرود زاده شد. پدرش حجت الاسلام والمسلمین شیخ موسی لنگرودی، باجناق آیت الله العظمی سیدمرتضی لنگرودی و پسر خاله هایش حضرات آیات سید محمد حسین و سید محمد حسن و سید محمد مهدی مرتضوی لنگرودی بوده‌اند. وی در نوجوانی به مشهد مقدس رفت و ادبیات را نزد مرحوم ادیب نیشابوری و شرح لمعه و قوانین را نزد حاج میرزا احمد مدرس یزدی و سطوح عالیه را نزد آیات حاج شیخ هاشم قزوینی و حاج شیخ کاظم مهدوی دامغانی و شرح تجرید را نزد آیت الله شیخ محمدرضا کلباسی و شرح منظومه را هم نزد استاد شیخ سیف الله ایسی و شرح اشارات را هم نزد آیات شیخ هادی کدکنی و شیخ مجتبی قزوینی آموخت. او این درس‌ها را با استاد عبدالجواد فلاطوری مباحثه می‌کرد و هم‌زمان به تدریس سطوح و تألیف هم پرداخت (که از جمله شاگردانش مرحومان استاد شیخ عبدالله نورانی و شیخ محمد علی روحانی گلابگیر بوده‌اند). سپس به قم آمد و سالیانی چند در دروس آیات عظام بروجردی، سید صدرالدین صدر و سید محمد تقی خوانساری شرکت جست و هم‌زمان در دانشگاه تهران به تحصیل رشته حقوق نزد اساتیدی چون میرزا مهدی آشتیانی، دکتر حسن امامی، سید محمد مشکات و دکتر موسی عمید پرداخت و در سال ۱۳۳۹ به دریافت دکترای حقوق نائل آمد. وی یکی از مشهورترین مؤلفان کتب حقوقی شیعه و رئیس دانشکده حقوق دانشگاه تهران و یکی از اعضای هیئت بررسی پیش‌نویس قانون اساسی جمهوری اسلامی بود و در سال ۱۳۸۷ کتابش با نام «دانش‌نامه عمومی حقوق» کتاب سال جمهوری اسلامی برگزیده شد و در آبان ۱۳۹۸ همایش تجلیل از وی برگزار شد. او در اواخر عمر در شهر «ایست‌بورن» انگلیس اقامت گزید و تا پایان عمر به تألیف و تحقیق و پژوهش اشتغال داشت و آثارش در زمره مانا ترین کتاب‌های فقهی و حقوقی شیعه به شمار می‌رود.

پسر خاله اش حضرت آیت الله سید محمد حسین لنگرودی می‌فرماید:

«او هفته‌ای چند بار از انگلیس با من تماس می‌گرفت و مشکلات جواهر و مکاسب را می‌پرسید و با یکدیگر مباحثه می‌کردیم».

آثار (چاپی اش) عبارت‌اند از:

۱. اصول فلسفی حقوق
۲. علم حقوق در گذر تاریخ
۳. مقدمه عمومی علم حقوق
۴. تأثیر اراده در حقوق مدنی
۵. تاریخ حقوق ایران (از انقراض ساسانیان تا آغاز مشروطه)
۶. دانش‌نامه حقوق (۴ ج)

۷. مکتب‌های حقوقی در اسلام
۸. فلسفه عمومی حقوق بر پایه اصالت عمل
۹. فلسفه اعلی در علم حقوق
۱۰. صد مقاله در روش تحقیق در علم حقوق
۱۱. فلسفه حقوق مدنی
۱۲. مسائل منطق حقوق
۱۳. فن استدلال در منطق حقوق اسلام
۱۴. روش جدید در مقدمه عمومی علم حقوق
۱۵. فرهنگ عناصرشناسی حقوق مدنی
۱۶. فلسفه حقوق مدنی
۱۷. اساس در قوانین مدنی
۱۸. ترمینولوژی حقوق
۱۹. ترمینولوژی اصول
۲۰. ترمینولوژی حقوق سیاسی
۲۱. وسیط در ترمینولوژی حقوق
۲۲. مبسوط در ترمینولوژی حقوق (۵ ج)
۲۳. منطق حقوق اسلام
۲۴. دروس حقوق سیاسی
۲۵. حقوق تعهدات
۲۶. حقوق خانواده
۲۷. حقوق ثبت
۲۸. حقوق اموال
۲۹. حقوق مالیه (و حقوق اداری)
۳۰. دائرة المعارف عمومی حقوق (۵ ج)
۳۱. دائرة المعارف علوم اسلامی، قضایی (۲ ج)
۳۲. دانشنامه عرفان
۳۳. دروس عرفان
۳۴. دروس فلسفه
۳۵. دروس اصول
۳۶. دروس تجزیه: اجتهاد در علوم انسانی
۳۷. دروس روش‌شناسی

۳۸. رنسانس فلسفه
۳۹. فیلولوژی
۴۰. فلسفه فرهنگ و هنر
۴۱. منطق ادبی
۴۲. اندیشه و ارتقاء (یکصدویک مقاله در علم ماهیت‌شناسی حقوقی)
۴۳. ارغنون (مجموعه شعر)
۴۴. رهن و صلح
۴۵. وصیت
۴۶. عقد کفالت
۴۷. عقد حواله
۴۸. عقد ضمان
۴۹. علم حدیث یا: خودآموز رجال و درایه
۵۰. کامل المیزان، منظومه عربی در منطق
۵۱. تربیت محقق
۵۲. چهار مقاله
۵۳. سیمای شعر (۶ ج)
۵۴. راز بقای ایران در سخن فردوسی
۵۵. راز بقای ایران در سخن مولوی
۵۶. راز بقای ایران در سخن نظامی
۵۷. راز بقای ایران در سخن سعدی
۵۸. راز بقای ایران در سخن حافظ
۵۹. شخصیت معنوی حافظ
۶۰. آراء شورای عالی ثبت و شرح آن

آن مرحوم در ۹۸ سالگی روز دوشنبه ۸ اسفند ۱۴۰۱ (۶ شعبان المعظم ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت.

آیت‌الله حاجیانی

مرحوم آیت‌الله آقای حاج شیخ عباس حاجیانی دشتی یکی از فضیلات نامی حوزه علمیه قم بود. فقیه سعید در سال ۱۳۲۹ ش در روستای کاکای دشتی. از توابع بوشهر. زاده شد و پس از تحصیلات

مکتب‌خانه، در سال ۱۳۴۳ رهسپار نجف اشرف شد و ادبیات را نزد آقایان شیخ علی بحرینی و شیخ محمدرضا ناصری قوچانی و مطول و بخشی از شرح لمعه را نزد آیت‌الله شیخ محمدهادی معرفت و شرح لمعه را نزد آیت‌الله حاج شیخ احمد غروی دشتی و سطوح عالیه را هم نزد آیات غروی، شیخ صدرا بادکوبه‌ای و حاج سیدتقی طباطبایی قمی آموخت و پس از آن در دروس خارج آیات قمی و حاج شیخ مصطفی اشرفی حاضر شد و افزون بر آن به تدریس ادبیات و شرح لمعه هم پرداخت. در سال ۱۳۵۱ ش، بر اثر اخراج ایرانیان از عراق، به قم آمد و به آیت‌الله قمی پیوست و در تمام دروس معظم له حاضر شد و تقریرات آن را نگاشت و افزون بر آن به تدریس ادبیات، سطوح، خارج فقه و اصول و تبلیغ و تألیف هم پرداخت.

آثار (چاپی اش) عبارت‌اند از:

۱. شرح باب رابع مغنی
۲. صلح ارحام یا پیوند با خویشاوندان
۳. چهل روایت پیرامون ولایت
۴. نخبة المقال في تمييز الأسناد و الرجال
۵. درس‌هایی از شفاعت
۶. صفات و علامات متقین در خطبه امیرالمؤمنین (۳ ج)
۷. مجالس عاشورا
۸. ماه مبارک رمضان در گذر تاریخ
۹. مصابیح الهدی در زندگانی سیدالشهدا
۱۰. لؤلؤ و مرجان، سخنان سیده نساء عالمیان
۱۱. زندگانی باب الحوائج حضرت موسی بن جعفر (ع)
۱۲. زندگانی عسکریین (ع)
۱۳. زندگانی حضرت ابوالفضل العباس (ع)
۱۴. زندگانی حضرت زینب کبری (س)
۱۵. شرح رساله حقوق امام سجاد (ع)
۱۶. معراج پیامبر اسلام (ص)
۱۷. نوادر (۳ ج)
۱۸. ترجمه اصول کافی
۲۰. ترجمه روضه کافی
۲۱. وفات حضرت فاطمه (ترجمه کتاب «وفاة الزهراء» سید عبدالرزاق مقرر)
۲۲. عنصر فضیلت و تقوا، شرح زندگی آیت‌الله العظمی قمی

۲۳. مجالس شب‌های شنبه (۶ ج)، تقریر بحث‌های آیت‌الله حاج آقا تقی قمی

۲۴. ثلاث رسائل: العدالة، التوبة، قاعدة لاضرر (تقریر دروس آیت‌الله قمی)

۲۵. تقریرات دروس فقه (مکاسب محرمة) و اصول آیت‌الله قمی (غیرچاپی)

آن مرحوم در ۷۲ سالگی، در سحرگاه روز جمعه چهارم آذر ۱۴۰۱ ش (۳۰ ربیع الثانی ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از تشییع و نماز توسط فرزندش حجت‌الاسلام والمسلمین حاج شیخ مهدی حاجیانی در قبرستان امامزاده احمد بن قاسم به خاک سپرده شد.

آیت‌الله شاه‌آبادی

مرحوم آیت‌الله آقای حاج شیخ نورالله شاه‌آبادی از فضلاء نامی تهران بود.

فقید سعید در روز یک‌شنبه ۲۸ جمادی‌الثانی ۱۳۴۸ ق (۱۰ آذر ۱۳۰۸ ش) در قم در بیت علم و فقاہت زاده شد. پدرش آیت‌الله العظمی حاج شیخ محمدعلی شاه‌آبادی (م ۱۳۶۹ ق) و مادرش صبیہ محترمة فقیہ بزرگ قم آیت‌الله حاج سیدصادق قمی. جد خاندان محترم روحانی. بوده است. در سال ۱۳۵۴ ق همراه پدر بزرگوارش به تهران آمد و در نوجوانی همراه با برادرش مرحوم آیت‌الله حاج شیخ نصرالله شاه‌آبادی، ادبیات و بخشی از مطول را نزد حاج شیخ محمدعلی لواسانی و تتمه مطول و بخشی از شرح لمعه و اسفار را نزد آیت‌الله حاج میرزا ابوالحسن شعرانی و تتمیم شرح لمعه را نزد آیت‌الله حاج شیخ حسین کنی و سطوح عالیہ را نزد آیات سید حسن احمدی علون‌آبادی، شیخ اسماعیل جاپلقی، میرزا هدایت‌الله وحید گلپایگانی و شیخ عباس تهرانی و شرح منظومه و بخشی از اسفار را هم نزد آیت‌الله سید کاظم عصار و تتمه کفایه را هم نزد دکتر ابوالقاسم گرجی و بخشی از خارج فقه را هم در محضر آیات عظام سید ابوالحسن رفیعی قزوینی و حاج شیخ محمد تقی آملی آموخت و هم‌زمان به تحصیل رشته حقوق پرداخت و در ۱۳۳۰ به دریافت لیسانس فقه و حقوق نائل آمد. در بهمن ۱۳۳۴ به نجف اشرف رفت و به تدریس دینی و عربی در دبیرستان علوی پرداخت و در سال ۱۳۴۲ به تهران بازآمد و به تدریس در دبیرستان موسوی پرداخت و در ۱۳۵۱ آن را توسعه و نوسازی نمود و هزاران دانش‌آموز را با اصول صحیح اسلامی پرورش داد. در سال ۱۳۶۱ از سوی آیت‌الله العظمی گلپایگانی رهسپار لندن شد و مدت دو سال سرپرستی مجمع اسلامی لندن را برعهده گرفت. سپس به آلمان رفت و به مدت یک سال در شهرهای هامبورگ و فرانکفورت به تبلیغ دین پرداخت. سپس به تهران آمد و به اداره مجالس دینی (شب‌های دوشنبه و پنج‌شنبه) و تدریس کتاب‌های پدرش پرداخت.

آثار (چاپی اش) عبارت‌اند از:

۱. منظومه احادیث نبوی

۲. منظومه احادیث علوی
 ۳. مدینه فاضله فارابی (ترجمه کتابی از: حسین اسماعیل مکی)
 ۴. حکومت اسلامی و اداره آن (ترجمه کتابی از: علامه محمد مهدی شمس الدین)
 ۵. ترجمه منظوم قصیده فرزاق
 ۶. سفرنامه منظوم (سفر به حج و عتبات)
 ۷. سفرنامه هامبورگ
 ۸. ترجمه و شرح: شذرات المعارف (آیت الله میرزا محمد علی شاه آبادی)
 ۹. ترجمه و شرح: رشحات البحار (آیت الله شاه آبادی)
 ۱۰. مجموعه اشعار (با تخلص نوشا)
 ۱۱. کتاب های غیر چاپی: ترجمه قرآن، ترجمه نهج البلاغه، ترجمه ینابیع المودة، ترجمه غایة المرام، ترجمه السقیفه، ترجمه تاریخ کربلا، خاطرات، شرح حدیث جنود عقل و جهل، هدایت و قرآن، پاسخ به پرسش های قرآنی.
- آن مرحوم در ۹۳ سالگی روز پنجشنبه ۳۱ فروردین ۱۴۰۲ ش (۲۹ رمضان ۱۴۴۴ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش پس از تشییع و نماز توسط آیت الله آقای حاج سید محمد جواد علوی بروجردی در مسجد بالاسر حرم حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.